

Terrorism in the Three Southern Border Provinces: Its Major Causes

Thinapan Nakata

Ph.D. (Political Sciences), Professor,

Ph.D. Program in Administration Development, Pathumthani University

E-mail: thinapan.nakata@gmail.com

Abstract

Terrorism in the three Southern Border Provinces is not decreasing. The events are more violent, its consequence is a lot of deaths and injuries as well as its great impacts on the economy in the area. The government has put a big amount of budgets and armed forces for its peace. This study is an attempt to seek answers to the question : what are its major causes ? This article has pointed out that the general causes of terrorism in the three Southern Border Provinces stem from many factors. They are political, economic, social and religious : such as underdevelopment and poverty, influence of religious ideology, desire for Pattani State, organized crimes, violation of human rights and discrimination. These are structural, historical and individual factors. But its specific major causes are the actions of these groups. They are separatists, illegal businessmen, politicians and local elites, and malpractices of public officers, together with unacceptance of local identity.

Keywords: identity, illegal businessmen, malpractices of public officers, politicians and local elites, terrorism

การก่อการร้ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: สาเหตุสำคัญ

ทินพันธุ์ นาคะตะ*

Ph.D. (รัฐศาสตร์), ศาสตราจารย์,

โครงการปรัชญาดุสิตบัณฑิตการพัฒนากาการบริหาร มหาวิทยาลัยปทุมธานี

E-mail: thinapan.nakata@gmail.com

บทคัดย่อ

การก่อการร้ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังไม่มีแนวโน้มว่าจะลดลง มีแต่จะรุนแรงมากขึ้น ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก และมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของผู้คนในพื้นที่ดังกล่าว ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลได้ทุ่มเทงบประมาณและกองกำลังเพื่อรักษาความสงบไปเป็นจำนวนมาก การแก้ปัญหาเรื่องนี้จึงถือเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล จึงน่าสนใจที่จะหาคำตอบต่อคำถามที่ว่า การก่อการร้ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสาเหตุสำคัญ ๆ มาจากอะไรบ้าง การศึกษาครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การก่อการร้ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสาเหตุทั่วไปที่เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง ทั้งในทางการเมืองทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและทางศาสนา เช่น ความด้อยพัฒนาและความยากจน อิทธิพลของอุดมการณ์ทางศาสนา ความต้องการสถาปนารัฐปัตตานี อาชญากรรมจัดตั้ง การละเมิดสิทธิมนุษยชนและการเลือกปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยทางโครงสร้าง ทางประวัติศาสตร์ และทางพฤติกรรมของบุคคล ส่วนสาเหตุที่สำคัญของการก่อการร้ายในพื้นที่เหล่านั้น น่าจะเกิดจากการกระทำของกลุ่มเหล่านี้ ได้แก่ กลุ่มแบ่งแยกดินแดน กลุ่มธุรกิจผิดกฎหมาย กลุ่มนักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม รวมทั้งการไม่ยอมรับอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่จากข้าราชการเป็นหลัก

คำสำคัญ: การก่อการร้าย, กลุ่มธุรกิจผิดกฎหมาย, กลุ่มนักการเมือง, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้, อัตลักษณ์

*อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์) วุฒิสมาชิกและคณบดีคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ความสำคัญของปัญหา

การก่อการร้ายมีความสำคัญและมีผลกระทบ ซึ่ง Hudson (1999) กล่าวว่าในทศวรรษ 1970 และ 1980 ถือกันว่า การใช้อาวุธที่มีอำนาจทำลายมวลชน (weapon of mass destruction-WMD) จะได้ผลในทางตรงกันข้าม เพราะจะถูกประณามอย่างกว้างขวาง ผู้ก่อการร้ายต้องการให้คนจำนวนมากรับรู้ แต่ไม่ใช่ให้ตายเป็นจำนวนมาก โดยที่ถือว่า ตนน่าจะมีความมาตรฐานแห่งความประพฤติเหนือผู้อื่น หากทำอะไรเกินเลยไป โดยใช้อาวุธร้ายแรง ก็จะแปลกแยกตัวเองออกจากมวลชน และจะถูกแก้แค้นอย่างรุนแรงโดยทันทีได้ รวมทั้งจะต้องรักษารฐานสนับสนุนทางชาติพันธุ์ และผู้เข้าข้างตนเองเอาไว้

แนวโน้มในทศวรรษหลังนี้ ผู้ก่อการร้ายกลับใช้อาวุธทำลายล้างมากขึ้นๆ ทั้งกลุ่มที่ยึดถือหลักศาสนาที่เคร่งครัดและกลุ่มศาสนาใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ถือหลักนิยมยี่ฮัด ซึ่งถือว่าการต่อสู้ในสงครามเพื่อพระเจ้า เพื่อให้เกิดความชอบธรรมแก่การก่อการร้าย และการสู้รบกับรัฐบาลที่ไม่ใช่อิสลาม

ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายนั้น มีอยู่ทั่วโลก ในทุกภูมิภาค ดังที่ Dugan และ Fogg (2005) ได้รวบรวมข้อมูลไว้ว่า ระหว่าง ค.ศ.1970 ถึง 1997 มีการก่อการร้ายทั่วโลก มากกว่า 69,000 เหตุการณ์ โดยใน ค.ศ.1992 เกิดเหตุการณ์ 5,324 ครั้ง นับได้ว่ามากที่สุด ในลาตินอเมริกา มีคนตายและมีเหตุการณ์ก่อการร้ายมากที่สุด สำหรับเอเชียมีคนตายรองลงมา ประมาณหนึ่งในสี่ของคนตายจากทั้งหมดทั่วโลก ส่วนยุโรปมีการก่อการร้ายเป็นลำดับที่สอง แต่กลับมีคนตายน้อยมาก

จากการรายงานของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาต่อรัฐสภา Perl (2006) พบว่า แนวโน้มของการก่อการร้ายทั่วโลกเกิดจากปัจจัย ดังนี้ ประการแรก ผู้ปฏิบัติจะมีจำนวนลดลง ประกอบด้วยเซลล์และบุคคลไม่กี่คนที่ปฏิบัติการอย่างอิสระ ส่วนหนึ่งเกิดจากผู้นำของอัลเคด้าหลายคนถูกจำกัดบทบาทถึงแม้ยังมีอิทธิพลอยู่ จึงทำให้ยากต่อการตรวจพบและจัดการ ประการที่สอง

ผู้ก่อการร้ายมีความชัดเจนมากขึ้น โดยสามารถใช้ข่าวสารการเงิน และความคิดที่แพร่หลายอยู่ในโลกให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากอินเทอร์เน็ต ประการที่สาม มีความเชื่อมโยงกันระหว่างการก่อการร้ายกับอาชญากรรมข้ามชาติ ทำให้ถูกมาตรการทางกฎหมายเข้าไปจัดการได้ง่ายขึ้น ประการที่สี่ การก่อการร้ายที่สนับสนุนโดยรัฐบาลต่างประเทศอาจมีแนวโน้มที่จะลดลง ยกเว้นอิหร่านกับซีเรีย ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลต่างๆ ก็ให้ความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้ายมากขึ้น และประการที่ห้า มีการใช้ระเบิดพลีชีพมากขึ้น รวมทั้งมีความเชื่อมโยงกันระหว่างการปฏิบัติการของฝ่ายอเมริกันในอิรักกับการก่อการร้ายในโลกในลักษณะที่อิรักอาจเป็นผู้ส่งออกผู้ก่อการร้าย อาวุธและยุทธวิธี โดยเฉพาะอุปกรณ์ระเบิดฉับพลัน เป็นครั้งคราว

ในปี ค.ศ.2005 มีการก่อการร้ายในอิรักประมาณหนึ่งในสามของทั่วโลก สำหรับการก่อการร้ายทั่วโลก 11,111 ครั้ง ในปี ค.ศ.2005 มีคนบาดเจ็บหรือตายประมาณ 40,000 คน โดยมีคนตาย 14,602 คน ซึ่งเกิดจากการโจมตีด้วยอาวุธและการระเบิดโจมตีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ประมาณ 6,000 ครั้ง หรือร้อยละ 54 จึงไม่เกิดการสูญเสีย นอกจากนี้แล้ว ผู้บาดเจ็บหรือตายเป็นชาวมุสลิม 10,000 ถึง 15,000 คน มีการโจมตีมีเหยื่อ 80 ครั้ง โดยพวกหัวรุนแรงชาวมุสลิม ซึ่งเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวในอิรักเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีคนตายหรือบาดเจ็บที่เป็นตำรวจ 6,600 คน เด็ก 1,000 คน ข้าราชการ 300 คน นักบวชและบุคลากรทางศาสนา 170 คน ครู 140 คน และนักหนังสือพิมพ์ 100 คน (Perl, 2006)

สำหรับประเทศไทย ได้มีการนำแนวทางสมานฉันท์มาใช้ ซึ่งคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) (2549) มองเห็นว่า แนวโน้มของการก่อการร้ายยังไม่เห็นว่าความรุนแรงจะลดลงอย่างต่อเนื่อง การใช้ระเบิดจะมีเพิ่มขึ้นมากกว่าการลอบวางเพลิง ชาวบ้านทั่วไปจะตกเป็นเหยื่อมากขึ้นกว่าเดิม และจะส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

โดยมีสภาพของปัญหาความรุนแรง ดังนี้ คือ ในช่วงปีพ.ศ.2536-2546 เกิดเหตุการณ์รุนแรงในพื้นที่ 74 ครั้ง เฉลี่ยเดือนละ 5.7 ครั้ง ใน พ.ศ.2547-2548 เกิดเหตุการณ์รุนแรงมากขึ้นถึง 3,546 ครั้ง เฉลี่ยเดือนละ 148 ครั้ง คือ เพิ่มขึ้นสูงถึง 26 เท่า ทำให้มีผู้เสียชีวิต 1,175 คน และบาดเจ็บ 1,765 คน ดังมีคนเห็นว่าการสถานการณ์เลวร้ายลงกว่าเดิมมากถึงร้อยละ 55.7 (ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี, 2549)

นอกจากความเสียหายทางร่างกายและทรัพย์สินแล้ว ผลกระทบของความรุนแรงต่อเศรษฐกิจในพื้นที่ได้แก่ การประมงมีผลผลิตลดลงเป็นอย่างมาก ธุรกิจภาคเอกชนก็ลดลงอย่างต่อเนื่อง ภาคเศรษฐกิจที่มีอัตราการขยายตัวลดลงมากที่สุด ได้แก่ โรงแรม ภัตตาคาร อสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า บริการทางธุรกิจ ซึ่งทำให้ LaFree, Dugan, Fogg และ Scott (2006) กล่าวว่า ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่ดังกล่าว ไม่ไว้วางใจในเจ้าหน้าที่รัฐ และไม่แน่ใจว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นฝีมือของเจ้าหน้าที่รัฐมากน้อยเพียงใด จึงเกิดปัญหาการอยู่ร่วมกันของคนที่มีความแตกต่างหลากหลายถึงขั้นเกิดความกลัว และหวาดระแวงกัน จนมีการใช้ความรุนแรงต่อกัน (Andrew, 2004; กอส., 2549)

สำหรับสภาพของปัญหาที่เกิดจากการก่อการร้ายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พิจารณาได้จากสถิติเหตุการณ์ก่อการร้ายในห้วงเดือนมกราคม พ.ศ.2547 จนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2550 มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บไปแล้วจำนวน 6,854 คน โดยมียอดผู้เสียชีวิตประมาณ 2,303 คน และบาดเจ็บ 3,793 คน โดยในช่วง 3 ปีกับอีก 6 เดือนที่ผ่านมา รัฐบาลใช้จ่ายงบประมาณในการแก้ปัญหาไปมากกว่า 30,000 ล้านบาท ส่งกองกำลังทหารไปรักษาความสงบในพื้นที่มากกว่า 20,000 นาย (คณะรัฐศาสตร์, 2550)

จากผลการศึกษา สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (2550) พบว่า กลุ่มผู้ก่อการร้ายมีส่วนรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ความรุนแรงส่วนใหญ่ที่

เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เป้าหมายหลักของความรุนแรง คือพลเรือนที่นับรวมถึงคนงาน ลูกจ้างของราชการ และกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นจำนวนร้อยละ 60 ของเหยื่อทั้งหมด เจ้าหน้าที่ตำรวจร้อยละ 16 ทหารร้อยละ 12 และอื่นๆ ร้อยละ 12

การแก้ปัญหาการก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลความสำเร็จหรือล้มเหลวในเรื่องนี้ จึงถือเป็นความสำเร็จหรือล้มเหลวของรัฐบาลด้วย ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ที่จะทำการศึกษาในเรื่องนี้

ความหมายของการก่อการร้าย (Terrorism)

กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา (U.S. Department of State, 2006) นิยาม การก่อการร้ายไว้ว่า “ความรุนแรงซึ่งมีมูลเหตุจูงใจทางการเมืองที่กระทำต่อเป้าหมาย อันไม่มีหน้าที่สู้รบด้วย โดยกลุ่มในประเทศหรือตัวแทน ซึ่งตั้งใจจะให้มิอิทธิพลต่อประชาชนผู้สนใจ” ซึ่งถือเป็นความหมายกว้างๆ ของคำนี้

Dugan และ Fogg (2005) เห็นว่านิยามของ Pinkerton Global Intelligence Service มีความหมายครอบคลุมมากกว่า ที่กล่าวว่า การก่อการร้าย ได้แก่ “การใช้กำลังและความรุนแรงอันผิดกฎหมายที่ขู่หรือกระทำจริง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมืองทางเศรษฐกิจ ทางศาสนา หรือทางสังคม โดยก่อให้เกิดความกลัว ใช้การบังคับ หรือทำให้ขาดความเชื่อมั่น” และ Hudson (1999) ก็ให้ความหมายของคำว่า การก่อการร้ายไว้คล้ายๆ กันว่าเป็น

“การใช้ความรุนแรงที่ไตร่ตรองไว้อย่างผิดกฎหมาย เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน ไม่คาดฝันต่อผู้ที่ไม่ใช่คู่ต่อสู้ ซึ่งนอกจากผู้ที่เป็นพลเรือนแล้ว ยังรวมถึงบุคลากรทางทหารและฝ่ายรักษาความปลอดภัย ซึ่งไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง และเป้าหมายทางสัญลักษณ์อื่นๆ ที่กระทำโดยสมาชิกที่หลบซ่อนตัว ของกลุ่มในชาติหรือตัวแทน เพื่อวัตถุประสงค์ทางจิตวิทยา ในการ

แสดงออกให้ประจักษ์ซึ่งปัญหาทางการเมืองหรือทางศาสนา หรือเพื่อทำให้เสียความเชื่อมั่นบังคับรัฐบาลหรือพลเรือน ให้อยอมรับการเรียกร้องต่างๆ เพื่อให้มีการแก้ปัญหาดังกล่าว”

นิยามของคำว่า การก่อการร้าย มีข้อถกเถียงกันมากที่สุด จนยากที่จะระบุว่า นิยามใดได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เช่น Simon (1994) กล่าวว่า มีนิยามต่างๆ ของคำว่า การก่อการร้าย ถึง 212 นิยามที่ใช้กันอยู่ทั่วโลก โดยมี 90 นิยาม ที่รัฐบาลและสถาบันต่างๆ ใช้อยู่ สำหรับ Weinberg และคณะ (2004) ได้สำรวจ 73 นิยามของคำว่า การก่อการร้าย จาก 55 บทความทางวิชาการแล้วกล่าวว่า การก่อการร้ายเป็นยุทธวิธีทางการเมืองที่ใช้การคุกคาม กำลัง หรือความรุนแรง และหวังผลในการโฆษณา อนึ่ง ในความพยายามที่จะระบุถึงองค์ประกอบ 22 อย่าง จาก 109 คำนิยามของคำว่า การก่อการร้ายนั้น Schmid & Jongman (1988) ได้ให้ความหมายของการก่อการร้าย ว่า

“การก่อการร้าย คือ วิธีกระทำการรุนแรงซ้ำๆ กัน อันก่อให้เกิดความกลัวที่ใช้โดยบุคคลกลุ่ม หรือเจ้าหน้าที่ลับ เพื่อเหตุผลทางการเมืองทางอาชญากรรม หรือเหตุผลเฉพาะ โดยที่เหยื่อโดยตรงของความรุนแรงไม่ได้เป็นเป้าหมายหลัก เป้าหมายบุคคลถูกเลือกจากการสุ่มเอาเป็นเป้าหมาย ตัวแทน หรือสัญลักษณ์ เพื่อก่อให้เกิดความสนใจต่อชาวนั้นและกระแสรัดตื้อสื่อสาร ซึ่งมีรากฐานอยู่ที่การคุกคาม และความรุนแรงต่อเหยื่อและเป้าหมายหลักจะถูกใช้เพื่อจัดการกับเป้าหมายหลัก ทำให้เป็นเป้าหมายของความกลัว ซึ่งเป็นการเรียกร้องความสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะคุกคาม บีบบังคับ หรือต้องการโฆษณา ชวนเชื่อ”

โดยทั่วไปแล้ว การก่อการร้าย อาจนิยามได้ตามความมุ่งหมาย ที่หวังผลทางการเมืองล้วนๆ ซึ่งหมายถึง

1. ปฏิบัติการรุนแรงที่มีการคิดและเตรียมการไว้ก่อนล่วงหน้า โดยมีเหตุจูงใจทางการเมือง กระทำต่อ

เป้าหมาย ซึ่งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสงคราม และไม่มีศักยภาพในการทำการรบ โดยกลุ่มขบวนการที่มีได้เป็นตัวแทนของรัฐ ในทางการเมืองระหว่างประเทศ หรือโดยกลุ่มสายลับของรัฐที่กระทำการในการลับ (Central Intelligence Agency [CIA], 1950)

2. การใช้การกระทำอันรุนแรงและข่มขู่ โดยเฉพาอย่างยิ่งเพื่อเป้าหมายทางการเมือง (The Oxford Paperback Encyclopedia, 1998)

3. การจงใจใช้หรือคุกคามว่าจะใช้ความรุนแรงต่อพลเรือน หรือเป้าหมายพลเรือน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายทางการเมือง (The International Policy Institute for Counter-Terrorism [ICT], 1998)

4. การใช้ความรุนแรง เพื่อจุดมุ่งหมายทางการเมืองและรวมถึงการใช้ความรุนแรงใดๆ ก็ตาม เพื่อจุดมุ่งหมายในการทำให้สาธารณชน หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของชุมชนเกิดความหวาดกลัว (British Act of Parliament, 2005)

5. ในกรณีของประเทศไทย มีผู้ให้ความหมายของการก่อการร้ายไว้ว่าคือ การปฏิบัติการคุกคาม หรือใช้ความรุนแรงของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล เพื่อมุ่งหวังผลตามเงื่อนไขข้อเรียกร้องทางการเมือง (พระราชบัญญัติรักษาความสงบภายในของไทย, 2519) หรือ การปฏิบัติการที่จงใจใช้ความรุนแรงต่อเป้าหมายพลเรือน เพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายทางการเมือง มีความหมายใกล้เคียงกับสงครามกองโจร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติการในความขัดแย้งไม่ตามแบบ (กรมยุทธศึกษาทหารบก, 2549) หรือการใช้ความรุนแรงที่ไตร่ตรองล่วงหน้า และมีแรงจูงใจทางการเมืองต่อเป้าหมายที่ต่อสู้ไม่ได้ โดยอาศัยสายลับและมีเป้าหมายเพื่อเรียกร้องความสนใจจากรัฐบาล (กองเรือยุทธการ, 2544)

ความหมายของการก่อการร้ายข้างต้น ยังได้รับการขยายความของความมุ่งหมายทางการเมืองเพิ่มเติมอีก ดังนี้ นั่นคือ บรรดาการกระทำอันรุนแรง โดยองค์การจัดตั้งหนึ่งๆ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความไม่มั่นคงหรือเพื่อโค่นรัฐบาลที่ครองอำนาจ เป็นการใช้

วิธีการรุนแรงที่มีการวางแผนและการเตรียมการเพื่อการข่มขู่ ทำให้เสียขวัญหรือตื่นตระหนก โดยหวังผลทางการเมือง อันได้แก่ การโค่นล้มรัฐบาล การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือการแบ่งแยกดินแดนออกไปตั้งรัฐอิสระ (Secret Intelligence Service [SIS.], 1990)

การก่อการร้าย ยังมีความหมายนอกจากที่หวังผลทางการเมือง ดังกล่าวข้างต้น โดยรวมถึงวัตถุประสงค์ทางศาสนาและทางอุดมการณ์ด้วย ได้แก่ การใช้หรือขู่ว่าจะใช้ความรุนแรง ซึ่งมีการเตรียมการหรือไตร่ตรองมาก่อน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมือง ทางศาสนา หรือทางลัทธิ (U.S. Army, 1983) การกระทำที่ผิดกฎหมายกับบุคคลหรือสิ่งของ โดยขู่ขวัญต่อประชาชนหรือสังคม (U.S. Department of State, 2006) และบังคับด้วยกำลัง (โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, 2544) โดยกลุ่มบุคคลที่ไม่มีอำนาจหน้าที่ มุ่งต่อผลทางจิตใจและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย เพื่ออุดมการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง (บุญรอด ศรีสมบัติ, 2548) โดยสร้างความหวาดผวาทะลุหวาดกลัว (โรงเรียนสงครามพิเศษ, 2547)

ประเทศไทยเคยให้ความหมายของการก่อการร้ายว่าเป็นการกระทำของกองกำลังที่มีอาวุธของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่ใช้ชื่อต่างๆ เช่น ทหารหลวง ทหารหลัก ทหารประจำถิ่น ทหารบ้านหรือหน่วยยุทธประจำหมู่บ้าน เป็นต้น (พระราชบัญญัติป้องกันการทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ มาตรา 3(4), 2495)

บางคนอาจมองการก่อการร้ายว่า ไม่ได้เป็นอุดมการณ์ แต่เป็นยุทธศาสตร์ ซึ่งอาจใช้โดยตัวบุคคลโดยกลุ่มคณะ หรือโดยรัฐต่างๆ เพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ในบางครั้งกลุ่มต่างๆในชาติหรือบุคคลต่างๆ ก็ใช้วิธีการรุนแรงในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ที่วางแผนเอาไว้เป็นอย่างดีแล้ว บางครั้งองค์กรต่างๆของรัฐก็ใช้การก่อการร้ายอย่างทารุณ ต่อผู้คนที่ตกเป็นเป้าหมายหรือผู้ไม่เห็นด้วย ในขณะที่การใช้กำลังโดยรัฐบาลได้รับการพิจารณาว่าเป็นสิ่งที่ชอบด้วย

กฎหมาย ขณะที่ประชาชน ผู้ถูกรุกเร้าให้มีปฏิกิริยาตอบโต้ จะถูกเรียกว่าผู้ก่อการร้าย (วิชัย ชูเชิด, 2547)

ดังนั้น การก่อการร้ายจึงเป็นการกระทำหรือขู่ว่าจะกระทำการรุนแรงของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยมุ่งต่อผลทางจิตใจและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมือง ศาสนา หรือ ลัทธิ อุดมการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง (กรมยุทธศึกษาทหารบก, 2549) เป็นการปฏิบัติการรุนแรงที่มีมูลเหตุจูงใจทางการเมือง และมีการเตรียมการล่วงหน้าหรือคิดไว้ก่อนล่วงหน้า ที่กระทำต่อเป้าหมาย ซึ่งไม่สามารถสู้รบได้ และกระทำโดยขบวนการหรือกลุ่มที่มีได้เป็นของชาติ หรือกระทำโดยสายลับของรัฐ (CIA., 1950)

จากความหมายของการก่อการร้ายที่กล่าวมาข้างต้น จึงอาจสรุปได้ว่า การก่อการร้าย หมายถึงการกระทำหรือขู่จะกระทำการรุนแรงของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่มีอำนาจหน้าที่ โดยมุ่งต่อผลทางจิตใจและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมือง ศาสนา หรือลัทธิอุดมการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ต่อผู้คนที่ตกเป็นเป้าหมายหรือผู้ไม่เห็นด้วย

คำนิยามปฏิบัติการ

สำหรับตัวชี้วัดของการก่อการร้ายนั้น มีผู้ใช้มาตรวัดต่าง ๆ กัน เพราะการก่อการร้ายเป็นเรื่องกว้างและซับซ้อน จึงอยู่ที่วัตถุประสงค์ในการศึกษาของแต่ละคน การก่อการร้ายมีคำจำกัดความหลายร้อยอย่าง ยังไม่มีข้อยุติเลยว่า คำนิยามใดจะดีที่สุด เช่น ของ Badey (1998); Hoffman (1998) และ Schmid & Jongman (1988) ในการวัดการก่อการร้าย

Frey และ Luechinger (2003) จึงนิยามว่า คำดังกล่าวหมายถึงการกระทำของผู้กระทำผิดที่

1. ใช้กำลังต่อฝ่ายพลเรือน
  2. กระทำในฐานะที่ไม่ได้เป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐ
- ไม่ได้เป็นทหาร และไม่ได้แต่งเครื่องแบบ

3. ต้องการบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมือง
4. มุ่งถึงผลในวงกว้างกว่าเหยื่อเฉพาะหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอให้เป็นการขึ้นหน้า

Spencer (2006) ได้ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะของการก่อการร้ายแบบเดิม เป็นดังนี้ ประการแรก มีแรงจูงใจในทางโลก และมีเหตุผลทางการเมือง ประการที่สอง ความรุนแรงเป็นสัดส่วนกับเป้าหมายทางการเมือง ประการที่สาม การก่อการร้ายมีส่วนเกี่ยวข้องกับความช่วยเหลือจากบางรัฐ และประการที่สี่มีองค์กรในการควบคุมบังคับบัญชา

ส่วนการก่อการร้ายในปัจจุบัน มีลักษณะเหล่านี้ ได้แก่ ประการแรก เป็นกลุ่มศาสนา โดยเฉพาะพวกอิสลามหัวรุนแรง ประการที่สอง ใช้ความรุนแรงเกินขอบเขต ประการที่สาม คุกคามด้วยอาวุธทำลายล้างมวลชน ประการที่สี่ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐใด และประการที่ห้า เป็นพวกมือสมัครเล่น เป็นเครือข่ายที่อาศัยเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารสมัยใหม่

สำหรับ Frey และ Luechinger (2003) ใช้ตัวชี้วัดของการก่อการร้ายทั่วไป ซึ่งได้แก่

1. จำนวนเหตุการณ์
2. จำนวนคนตาย
3. จำนวนผู้บาดเจ็บ

Ehrlich และ Liu (2002) ชี้ให้เห็นว่า ตัวชี้วัดของเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม ที่จะนำไปสู่การเป็นผู้ก่อการร้าย ได้แก่ การกระจายรายได้ ความเสมอภาคทางเพศ การสาธารณสุข การศึกษา ขีดความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และการเปิดตัวในฐานะการก่อการร้าย

สำหรับ Russel และ Miller (1977) ค้นพบลักษณะของผู้ก่อการร้าย ซึ่งไม่ต่างกับปัจจุบันนัก ดังนี้ คือ อายุ 22-25 ปี เพศชายร้อยละ 80 เพศหญิงเป็นผู้สนับสนุน เป็นโสดร้อยละ 75-80 เป็นคนชั้นกลางซึ่งสูงกว่าร้อยละ 66 การศึกษาระดับวิทยาลัยหรือสูงกว่าร้อยละ 66 เคยมีส่วนร่วมในกลุ่มสนับสนุนชนชั้นแรงงานร้อยละ 42 ว่างงานร้อยละ 17 และเคร่งศาสนาร้อยละ 18

ส่วน Dugan และ Fogg (2005) สนใจฐานข้อมูลที่รวบรวมโดย Participatory Geographic Information Systems [PGIS], RAND ที่อาศัยตัวชี้วัดตามประเภทของเหตุการณ์ วันเวลา และภูมิภาคต่างๆ ซึ่งหลักๆ ก็มี 7 แบบ ได้แก่ 1) การระเบิด การลอบสังหาร การโจมตีสิ่งอำนวยความสะดวก การจี้เครื่องบิน การลักพาตัว 2) มีการกระทำทางการเมือง ศาสนา เศรษฐกิจและสังคม 3) การโจมตี การทำร้ายร่างกาย นอกจากนี้ก็ได้แก่ 4) การวางเพลิง การก่อความวุ่นวาย 5) เป็นการก่อการร้ายภายในประเทศ หรือต่างประเทศ หรือ 6) ที่เป็นตัวชี้วัดโดยเฉพาะ ได้แก่ ความตายต่อเหตุการณ์ การโจมตี ความถี่ของการโจมตี (เฉลี่ยจำนวนครั้งต่อปี) หรือ 7) ยุทธวิธีทั่วไป ได้แก่ การลอบสังหาร การวางระเบิด การโจมตีสิ่งอำนวยความสะดวก การจี้เครื่องบิน การลักพาตัว รวมทั้งการออกมาอ้างว่าเป็นการกระทำของกลุ่มตนหรือไม่ เป็นต้น

สาเหตุของการก่อการร้ายในประเทศไทย

สำหรับแนวทางศึกษาวิเคราะห์ต่างๆเกี่ยวกับสาเหตุของการก่อการร้ายนั้น Hudson (1999) จำแนกกลุ่มก่อการร้ายออกเป็นกลุ่มๆ คือ กลุ่มชาตินิยมหรือแบ่งแยกดินแดน กลุ่มเคร่งศาสนา กลุ่มศาสนาใหม่ และกลุ่มปฏิวัติสังคม โดยดูที่พื้นฐานทางการเมืองหรืออุดมการณ์ ดังนั้น แนวทางศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของการก่อการร้าย จึงทำได้หลายแนวทาง ดังนี้

1. แนวทางการศึกษาวิเคราะห์ที่ถือว่า การก่อการร้ายเกิดจากหลายเหตุปัจจัย เช่น เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา สังคมวิทยา และจิตวิทยา เนื่องจากการก่อการร้ายเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากหลายเหตุปัจจัย ดังนั้นการพูดเพียงปัจจัยเดียว จึงอาจเกิดความผิดพลาดได้

เช่น Wilkinson (1997) ชี้ให้เห็นว่าสาเหตุต่างๆของการปฏิบัติและความรุนแรงทางการเมืองโดยทั่วไปก็นับเป็นสาเหตุของการก่อการร้ายด้วย ซึ่งได้แก่ความขัดแย้งเกี่ยวกับชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ความขัดแย้ง

ทางศาสนาหรืออุดมการณ์ ความยากจน แรงกดดัน เพื่อการพัฒนา ความไม่เสมอภาคทางการเมือง การขาด ช่องทางการติดต่อสื่อสารโดยวิธีสันติ การมีธรรมเนียม การใช้ความรุนแรง การมีกลุ่มปฏิวัติ ความอ่อนแอและความไม่เหมาะสมของรัฐบาล การขาดความเชื่อมั่นใน รัฐบาล กับความแตกแยกในกลุ่มชนชั้นปกครองและ ผู้นำ เป็นต้น

2. แนวทางศึกษาวิเคราะห์ทางการเมือง เห็นว่า สาเหตุของการก่อการร้ายมาจากปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ทั้งระดับระหว่างประเทศ ระดับชาติ และระดับรองลงมา เช่น มหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ทำให้หลายคนรู้จักอุดมการณ์ และความคิดปฏิวัติ นอกจากนี้ก็อาจแยกเงื่อนไขแรกๆ ของการก่อการร้ายออกเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยต่างๆ เหล่านี้ได้แก่ การเติบโตทางการเมือง ระบบการขนส่ง การติดต่อสื่อสาร การมีอาวุธ และการขาดมาตรการ รักษาความปลอดภัย

3. แนวทางศึกษาวิเคราะห์ที่เน้นเรื่ององค์กร โดย ถือว่า การก่อการร้ายเป็นการปฏิบัติการทางยุทธศาสตร์ ที่ยึดถือหลักเหตุผลของกลุ่ม เช่น Crenshaw (1981) กล่าวว่า การก่อการร้ายเป็นการกระทำของกลุ่มต่างๆ ที่ทำการตัดสินใจร่วมกัน โดยมีความเชื่อร่วมกัน ถึงแม้ว่าระดับความผูกพันของแต่ละคนต่อกลุ่มและ ระดับความเชื่อจะแตกต่างกันออกไป แต่ไม่ใช่การกระทำ ของบุคคลคนเดียว

อย่างไรก็ตามอาจพิจารณาได้ว่า แนวทางนี้อาจจะ เหมาะสมกับองค์กรต่อสู้แบบกองโจรของมากซ์ และ เลนินมากกว่า เพราะเป็นกลุ่มก่อการร้ายที่ถูกครอบงำ จากผู้นำคนเดียวเป็นส่วนใหญ่

ก.สาเหตุทั่วไป

ในการอธิบายถึงทฤษฎี แนวความคิด สาเหตุ และตัวแบบต่างๆของการก่อการร้ายในประเทศต่างๆ นั้น Connor (2006) กล่าวว่า การก่อการร้ายเกิดจาก ประการแรก พวกอนาธิปไตยที่ไม่ยอมรับอำนาจของ รัฐบาลกลาง ประการที่สอง เป็นการกระทำของพวกเขา ฟาสซิสต์ ที่สนับสนุนการก่อการร้าย ในกลุ่มและ

ต่างประเทศ ประการที่สาม ได้รับแรงจูงใจจากศาสนา กลุ่มก่อการร้ายประมาณหนึ่งในสี่ และเหตุการณ์ อันตรายที่สุดครั้งหนึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ประการที่สี่ ผู้กระทำการคิดว่าเหตุการณ์จะดีขึ้น หลังจากมองเห็น ผลได้ผลเสียแล้ว โดยเฉพาะเมื่อเป้าหมายของการ ก่อการร้ายปรากฏและขาดการคุ้มกัน หรือได้รับการจูงใจ ประการที่ห้า โลกาภิวัตน์ ที่ก่อให้เกิดการไม่บรรลุความ คาดหวังต่างๆ ถ้าคนจนมีหนทางที่จะได้มาซึ่งความ ยุติธรรมเหล่านั้นโดยสันติวิธี การก่อการร้ายก็คงจะไม่ เกิดขึ้น ประการที่หก ขาดสถาบันและกระบวนการ ทางสังคมในการควบคุมการแสดงออกซึ่งความกลัว ประการที่เจ็ด การป่วยทางจิต และประการที่แปด ทฤษฎี ชีววิทยา ที่อธิบายว่า การก่อความรุนแรงเกิดจากการ ขึ้นลงของฮอร์โมนและเคมีของประสาทในร่างกายและ สมองของเรา

Keet (2005) ชี้ให้เห็นว่า มีสาเหตุมากมายที่ ทำให้คนเราก่อการร้ายขึ้นมา ซึ่งไม่ใช่สาเหตุเดียว ไม่ว่าจะเป็นชาติพันธุ์ ลัทธิชาตินิยมหรือกลุ่มแบ่งแยก ดินแดน ความยากจนและความเสียเปรียบทางเศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์ การไม่เป็นประชาธิปไตย สังคมตะวันตก ปัญญาชนที่ไม่พอใจ การทำให้สูญเสียบรรยากาศของ ความเป็นมนุษย์และศาสนา เหล่านี้สามารถเป็นสาเหตุ เชื่อมโยงกับการก่อการร้ายได้ทั้งหมด

Cheow (2003) ชี้ให้เห็นว่า มีสาเหตุ 5 ประการ ที่ทำให้ภาคใต้ของประเทศไทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การก่อการร้ายขึ้นมา ได้แก่ ประการแรก จากข้อมูล ที่แท้จริงปรากฏว่า พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเศรษฐกิจด้อยกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน การพัฒนาและการเติบโตยังไม่ถึงคนมุสลิม ซึ่งเป็นคน ส่วนใหญ่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ความยากจน และความด้อยพัฒนาน่าจะส่งผลต่อการก่อการร้าย ประการที่สอง เยาวชนไทยมุสลิมจำนวนมากได้เข้าเรียน ในโรงเรียนศาสนาอิสลามใน 3 ทศวรรษที่ผ่านมา และ ได้รับอิทธิพลจากความเคร่งศาสนาของซาอูดิอาราเบีย ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนสุเหร่าและโรงเรียนต่างๆ นอกจากนี้

แล้ว เยาวชนไทยบางคนก็อาจจะไปรับการฝึกปฏิบัติการทางทหารในอัฟกานิสถาน ภายใต้การดูแลของทาลิบันด้วย ประการที่สาม ภูมิภาคนี้ทำการต่อสู้กับสัญลักษณ์ของรัฐบาลกลางมาเป็นเวลานาน ทั้งที่เป็นตำรวจ ข้าราชการ และทหาร คนไทยมุสลิมบางคนในจังหวัดเหล่านี้ พยายามแยกตัวจากชาวพุทธ เพื่อตั้งเป็นรัฐปัตตานีแบบเดิม โดยที่ขบวนการพูโลมีบทบาทสำคัญในทศวรรษ 1970 ประการที่สี่ กลุ่มลัทธิลอบชนและค้ายาเสพติด น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และประการที่ห้า การมีชายแดนติดกับประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นมุสลิมถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ทำให้การติดตามผู้ก่อการร้ายมุสลิมอย่างเปิดเผยที่หลบหนีเข้าไปโดยฝ่ายไทยพุทธกระทำได้ยาก โดยเฉพาะในรัฐกลันตันและตรังกานู ซึ่งเป็นฐานที่มั่นของพรรคฝ่ายค้าน

Rabasa และ Chalk (2001) กล่าวว่า การก่อการร้ายของขบวนการแบ่งแยกดินแดนไทย เกิดจากคนมุสลิมเชื้อสายมลายูในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรปัตตานีเดิม คนกลุ่มนี้มีอัตลักษณ์สามอย่าง ได้แก่ ประการแรก การมีความเชื่อในความยิ่งใหญ่ของรัฐปัตตานี ประการที่สอง คิดว่าตนเองมีความเป็นมาเลเซียมากกว่า โดยยังติดต่อกับญาติๆ ในรัฐกลันตันอยู่ และประการที่สาม การนับถือศาสนาอิสลาม ทั้งหมดนี้ทำให้พร้อมที่จะถอนตัวออกจากรบกวานใดๆ จากรัฐไทย และถือเป็นข้ออ้างในการขัดขืนและก่อความไม่สงบ อย่างไรก็ตามนับแต่รัฐปัตตานีได้รับการผนวกเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ได้มีความพยายามของรัฐไทยอยู่เสมอที่จะทำให้วัฒนธรรม ภาษา และศาสนาท้องถิ่นเป็นไทย ด้วยการบังคับให้พวกเขาใช้ภาษาและพฤติกรรมทางสังคมแบบเดียวกับของไทย ถึงแม้ว่าการบูรณาการดังกล่าวจะไม่เจาะจงไปที่กลุ่มคนพวกนี้โดยตรง แต่ก็ถือเป็นการคุกคามต่ออัตลักษณ์ทางศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมของพวกเขา ทั้งนี้ นอกเหนือจากปัญหาการด้อยพัฒนา เมื่อเทียบกับจังหวัดใกล้เคียง ปัญหาเรื่องการเลือกที่รักมักที่ชัง

ทางศาสนาและภาษา การมีบทบาททางธุรกิจในท้องถิ่นน้อย ความไม่พอใจและความผิดหวังในสิ่งเหล่านี้ ทำให้ยากต่อการทำให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นมาได้

ซึ่ง Vaughn และคณะ (2005) ก็กล่าวว่า ชาวมุสลิมกลุ่มนี้ได้แสดงความไม่พอใจมาเป็นเวลานานที่ถูกทำให้เป็นคนชายขอบและถูกเลือกที่รักมักที่ชัง ท้องที่ดังกล่าวหลังจากจังหวัดอื่นๆ ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) เพียงร้อยละ 1.4 ของประเทศ

อนึ่ง Manyin และคณะ (2004) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการก่อการร้ายอาจเกี่ยวข้องกับการต่อสู้เพื่อรองความเป็นเจ้าถิ่นระหว่างพวกที่มีสี เพราะพื้นที่เหล่านั้นเป็นดินแดนของอาชญากรรมจัดตั้ง ผลประโยชน์เคลือบแฝงดังกล่าวอาจมีส่วนทำให้เกิดการโจมตีเป้าหมายต่างๆ ขึ้นมาได้ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากลุ่มแบ่งแยกดินแดนจะก่อการร้ายอยู่หลายสิบปี แต่การโจมตีอย่างรุนแรงได้ลดลงอย่างเห็นได้ชัดเป็นเวลาหลายปี หลังจากมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ที่ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตัวเองมากขึ้น

Smith (2004) กล่าวว่า การก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย เกิดจากความไม่พอใจรัฐบาลไทย เกี่ยวกับการขาดการพัฒนา รวมทั้งการก้าวล่วงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการละเมิดสิทธิมนุษยชน การต่อสู้กันเองระหว่างชนชั้นปกครองและอาชญากรรม ดังจะเห็นว่า ขบวนการเบอร์ซาตู โจมตีรัฐบาลด้วยเหตุผลที่ไม่ให้ความสำคัญยุทธธรรมกับคนในท้องถิ่น ในขณะที่นายกรัฐมนตรีผู้หนึ่งอธิบายว่าการก่อการร้ายหลังเหตุการณ์เดือนเมษายน พ.ศ.2547 เป็นการกระทำของโจรธรรมดา รวมทั้งที่เกิดจากการต่อสู้กันระหว่างนักการเมืองท้องถิ่น และอาชญากรรมจัดตั้ง เช่น การค้ายาเสพติด ที่สำคัญก็คือ คนที่นั่นเกิดความรู้สึกว่าอัตลักษณ์ทางศาสนา ชาติพันธุ์และวัฒนธรรมถูกละเมิด ฝ่ายปกครองซึ่งมีปัญหา เช่น การคอร์รัปชัน ความประพฤติไม่เหมาะสม เกิดปัญหาทางสังคมมากมาย

มีความขัดแย้งของผู้นำในท้องถิ่น รวมทั้งอาชญากรรมต่าง ๆ เหล่านี้ นับว่า เป็นสาเหตุสำคัญของความไม่สงบในพื้นที่ดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ตระหนักว่า ต้องแก้ไขด้วยการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของพวกเขา

Crissant (2005) ได้ชี้ให้เห็นว่า สาเหตุของการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยมีหลายอย่าง ซึ่งเกี่ยวกับปัจจัยทางโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ ความแตกต่างทางศาสนา กบฏการเป็นพื้นที่ชายขอบทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้แก่ ประการแรก พื้นที่ดังกล่าวจัดอยู่ในประเภทด้อยพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สุดของประเทศ ประการที่สอง มีตัวชี้วัดหลายตัวที่แสดงให้เห็นถึงการขาดการบูรณาการทางการเมืองสำหรับคนมุสลิมในภาคใต้ รวมทั้งมีการเลือกปฏิบัติทางสังคมด้วย เช่น มีอุปสรรคด้านการศึกษา ในการเข้ารับราชการ ทูทางสังคม และภาคประชาสังคมอ่อนแอ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมต่ำ และประการที่สาม การเติบโตของอุดมการณ์อิสลามดั้งเดิมที่มาจากตะวันออกกลางในโรงเรียนสอนศาสนา ซึ่งบางแห่งก็เป็นแหล่งเพาะเชื้อของพวกหัวรุนแรงได้ นอกเหนือจากที่มีผู้จบการศึกษามาจากประเทศเหล่านั้น

นอกจากสาเหตุปัจจัยทางโครงสร้างเหล่านั้นแล้ว การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลเมื่อไม่นานมานี้ ก็เป็นสาเหตุสำคัญของการก่อความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้น กล่าวคือมีการเพิ่มการควบคุมจากรัฐบาลกลางมากขึ้น เพื่อทำลายที่มั่นของพรรคฝ่ายค้าน ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่อยู่เดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการต่าง ๆ รวมทั้งการยุบ ศอบต. กับ พตท.43 โดยให้ฝ่ายตำรวจมีบทบาทสูงกว่าหน่วยงานอื่นๆ อนึ่งรัฐบาลยังมองเห็นว่าเป็นเรื่องของโจรธรรมดา หรืออาชญากรจัดตั้ง แทนที่จะเห็นว่าเป็นสัญญาณเตือนของเหตุการณ์ก่อการร้าย เมื่อฝ่ายรัฐใช้ความรุนแรง จึงถูกอีกฝ่ายมองว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทำให้เกิดความหวาดกลัวและโกรธแค้นขึ้นมา จนประชาชนในพื้นที่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับรัฐ ผลลัพธ์ก็คือ ทำให้พื้นที่ที่ไม่มีควมมั่นคง

สาธารณะชนตกใจกลัว ซึ่งทำให้รัฐบาลอ่อนแอลง

รายงานของคณะทำงานพิเศษของรัฐบาลมองเห็นว่า ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสาเหตุมาจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับขบวนการต่างๆ ได้แก่ ขบวนการแบ่งแยกดินแดน ขบวนการก่อการร้ายข้ามชาติ ชาตินิคมธรรมเนียมที่ฉวยประโยชน์จากสถานการณ์ และขบวนการค้าสิ่งผิดกฎหมายต่างๆ เช่น อาวุธเถื่อน ยาเสพติด (ชัยศึก เกตุทัต, 2548; ประพาพ นิลวงศ์, 2545)

คณะกรรมการวิสามัญวุฒิสภา (2542) ได้สรุปว่า ความรุนแรงในพื้นที่ดังกล่าวเกิดจากสาเหตุหลายอย่าง ได้แก่ กลุ่มก่อการร้าย ปัญหาความยากจนและไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างด้านศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม ที่ก่อให้เกิดความหวาดระแวงและความรู้สึกในทางลบต่ออำนาจรัฐ ซึ่งสะสมมานานจนทำให้บางฝ่ายเข้าไปแสวงหาประโยชน์ได้

รายงานของคณะนักศึกษาลี้ภัยการป้องกันราชอาณาจักรรุ่น 96 (ธานี ทวีศิริ, สมเกียรติ วันทะนะ และสมพล วีระศักดิ์, 2546) มองเห็นว่า ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ประการแรก ด้านสังคมจิตวิทยา คือ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์และลักษณะเฉพาะทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น ซึ่งสำคัญที่สุด ประการที่สอง ด้านการเมือง ที่นโยบายรัฐไม่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น กลไกรัฐไม่มีประสิทธิภาพ รัฐเข้าใจปัญหาการก่อการร้ายผิดพลาด และไม่กล้าดำเนินการกับนักการเมืองที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ประการที่สาม ด้านเศรษฐกิจ เกี่ยวกับรายได้ของประชาชน และประการที่สี่ เกิดจากแนวคิดเรื่องแบ่งแยกดินแดน ซึ่งเป็นผลมาจากประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง

ส่วน กอส. (2549) สรุปว่า สาเหตุของความรุนแรงหรือความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดมาจากความยากจน ความโหดร้ายในการต่อสู้แย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติจากอำนาจเศรษฐกิจภายนอก ความด้อยคุณภาพการศึกษา ความไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ

และความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรม แต่ความขัดแย้งนี้ถูกทำให้เข้มข้นอันตรายขึ้น เพราะความแตกต่างทางศาสนา ชาติพันธุ์ ภาษา และความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ อันถูกใช้เป็นข้ออ้างแห่งความรุนแรงได้ง่าย

กล่าวคือ นอกจาก กอส. จะมองเห็นว่า สาเหตุของความรุนแรงดังกล่าวจะเกิดจากการกระทำของกลุ่มต่างๆ ซึ่งได้แก่ กลุ่มแบ่งแยกดินแดน กลุ่มธุรกิจ ผิดกฎหมาย กลุ่มนักการเมืองและผู้นำท้องถิ่น รวมทั้งข้าราชการที่ประพฤติไม่ชอบแล้ว ยังเห็นว่า การไม่ยอมรับในอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่จากข้าราชการและคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธโดยทั่วไป ก็ถือเป็นสาเหตุสำคัญของการก่อความไม่สงบด้วย

ดังนั้น จึงเห็นว่า ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสาเหตุมาจากสิ่งเหล่านี้

1. เจื่อนไซหรือปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การใช้อำนาจในทางปกครองที่ผิดของข้าราชการ เหมือนไม่มีขอบเขต ผู้ก่อความไม่สงบก็ใช้ความรุนแรง ฝ่ายรัฐก็ตอบโต้โดยใช้ความรุนแรง รวมทั้งการกระทำของข้าราชการที่ไร้ประสิทธิภาพบางคน

2. เจื่อนไซหรือปัจจัยทางโครงสร้าง กล่าวคือ ประการแรก ความไม่เป็นธรรมอันเกิดจากความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมและลักษณะการปกครองที่เป็นอยู่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ประการที่สอง เศรษฐกิจชายแดนภาคใต้ไม่เข้มแข็ง มีคนจนเป็นจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกันก็มีปัญหาเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ที่กำลังผลักชาวบ้านเข้าสู่ความยากจน และไม่มีทางเลือก ประการที่สาม การศึกษาที่ไม่เอื้อให้ประชาชนส่วนใหญ่มีพลังเอาชนะการทำทายนต่างๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม ประการที่สี่ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู และประการที่ห้า เกิดการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตระหว่างคนในประเทศไทยและมาเลเซีย

3. เจื่อนไซหรือปัจจัยทางวัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะเฉพาะทางศาสนาและชาติพันธุ์ของคนในพื้นที่ คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายู และประวัติศาสตร์ปัตตานีเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของความเป็น

มลายูมุสลิม ซึ่งถูกใช้เป็นข้ออ้างของการให้ความชอบธรรมเกี่ยวกับการยอมรับและเห็นด้วยกับฝ่ายที่ใช้ความรุนแรง ความแตกต่างทางศาสนา ชาติพันธุ์ ภาษา และประวัติศาสตร์ปัตตานี จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือ ทั้งนี้ ยังไม่ได้พิจารณาถึงการที่รัฐไทยและคนไทยไม่ยอมรับความแตกต่างในความหลากหลายทางวัฒนธรรม หรือลักษณะเฉพาะของพวกเขาอีกต่างหาก

ข.สาเหตุโดยเฉพาะ

ความจริงแล้ว เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2547 น่าจะมีสาเหตุมาจาก การกระทำของกลุ่มต่างๆ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแบ่งแยกดินแดน กลุ่มธุรกิจ ผิดกฎหมาย กลุ่มนักการเมืองผู้นำท้องถิ่น และข้าราชการที่ประพฤติไม่เหมาะสม รวมทั้งการไม่ยอมรับความแตกต่างในอัตลักษณ์ของประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้น การมองว่าเกิดจากการกระทำของกลุ่มแรกอย่างเดียวอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้นได้ ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดการโต้ตอบอย่างรุนแรงเกินความจำเป็นแล้ว ก็อาจทำให้เกิดเจื่อนไซใหม่ๆ เพิ่มขึ้นมาอีก เพราะประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ย่อมเข้าใจดีว่า เหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ เกิดมาจากการกระทำของกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดได้ทั้งหมด ทั้งนี้รวมไปถึงความไม่พอใจต่อนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลด้วย กล่าวคือ

1. กลุ่มแบ่งแยกดินแดน จากการศึกษาของ กอส. (2549, 13-14) การก่อความไม่สงบมีสาเหตุสำคัญมาจากกลุ่มแบ่งแยกดินแดนซึ่งใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนที่เกิดขึ้นมาแล้วเกือบศตวรรษ ขบวนการที่เด่นชัดเริ่มขึ้นประมาณ พ.ศ.2547 เมื่อบุตรเจ้าเมืองปัตตานี (ตงกูมะ ฮายิดดิน) ตั้งสมาคมเผ่ามลายูผู้ยิ่งใหญ่ (Kumpulan Melayu Raya-KAMPAR) ซึ่งไม่พอใจรัฐบาลที่ทำให้ผู้ปกครองท้องถิ่นสูญเสียอำนาจ จนเกิดขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani-BRN) ในวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2503 และองค์กรพูโล (Patani United Liberation Organization-PULO) ซึ่งตั้งขึ้นวันที่

22 มีนาคม พ.ศ.2511 รวมทั้ง แนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานีหรือเบอร์ซาตู (Barisan Bersatu Kemerdekaan-BERSATU) ซึ่งก่อตั้งใน พ.ศ.2532 จนเกิดกลุ่มที่ใช้ภาษาทางศาสนากำหนดอัตลักษณ์ของตนในการต่อสู้ที่เรียกว่าขบวนการมุจาฮิดีน ปัตตานี (Gerakan Mujahidin Patani-GMP) วันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2528 โดยถือว่าตนเป็นนักรู้เพื่อศาสนาอิสลาม (มุจาฮิดีน) เพื่อสถาปนา รัฐปัตตานี ปัจจุบันฝ่ายความมั่นคงของไทยเชื่อว่า กลุ่มแบ่งแยกดินแดนที่เข้มแข็งที่สุดคือ บิอาร์เอ็น โคออดิเนต (Barisan Revolusi National Coordinate-BRN Coordinate) ที่ตั้งขึ้น พ.ศ.2535

กลุ่มดังกล่าวประกอบด้วย กองกำลังคอมมานโดทำหน้าที่ควบคุมทางยุทธวิธีมีประมาณ 200 คน กับกองกำลังระดับหน่วยจรยุทธขนาดเล็กประจำถิ่นหรืออาร์เคเค (Runda Kumpulan Kecil-RKK) รวมทั้งกองกำลังระดับก่อเหตุก่อวิน ไม่เกิน 10,000 คน ทำการเคลื่อนไหวในพื้นที่ 230 หมู่บ้าน ทำหน้าที่หาข่าวและก่อวินร้ายวัน ในการทำงานจะมีผู้ชี้ทางความคิดกำหนดนโยบายและวางแผนก่อการร้าย ระดมเงินทุนจากแหล่งต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มกองกำลังที่ได้รับการฝึกหัดมาและกลุ่มแนวร่วมที่อาจเปลี่ยนเป็นกองกำลังหนึ่งการมีโครงสร้างองค์กรที่ไม่ชัดเจน การทำงานเป็นหน่วยย่อยอิสระหรือเซลล์ (cells) การทำงานเป็นรูปเครือข่าย และการที่บางหน่วยงานของตนนอกโครงสร้าง BRN-Coordinate ทำให้ยากต่อการจับกุมตัวผู้ก่อการร้าย ซึ่งถ้าประชาชนไว้วางใจรัฐและร่วมมือก็คงจะไม่เกิดปัญหาถึงเพียงนี้ (กอส., 2549, 15)

กลุ่มดังกล่าว เป็นกลุ่มที่มีอุดมการณ์ในการแบ่งแยกดินแดนที่สืบเนื่องมาจากอดีต แต่การปราบปรามของไทยและมาเลเซียทำให้ขบวนการดังกล่าวลดขีดความสามารถลง ผู้นำหลบหนีไปอยู่ต่างประเทศ สมาชิกยังคงหลบซ่อนตัวอยู่ในประเทศ บางคนก็เลิกอุดมการณ์หันมาประกอบอาชีพสุจริต บางคนทำงานให้ทางราชการ บางคนเข้าสู่วงการมิชชันนารี มีความสัมพันธ์กับกลุ่มธุรกิจผิดกฎหมายและกลุ่มนักการเมือง

ผู้นำท้องถิ่นและข้าราชการ นอกจากนี้แล้ว กลุ่มแบ่งแยกดินแดนยังรวมถึงคนรุ่นใหม่ที่ได้รับผลกระทบจากความผิดพลาดในการทำงานของทางราชการในด้านต่างๆ รวมทั้ง ความไม่ยุติธรรมจนเกิดความคับแค้นใจรู้สึกต่อต้านรัฐบาล เป็นผู้หลงผิดเพราะถูกชักชวนต้องการความเป็นธรรม การดูแลเอาใจใส่ ต้องการสิทธิความเสมอภาคมากขึ้น (ดิเรก บงการ, 2548, 10-2-10-4; 10-8 -11-1)

กลุ่มแบ่งแยกดินแดน ครั้งแรกตั้งขึ้นมาโดยบุตรชายเจ้าเมืองปัตตานีก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการเคลื่อนไหวทางการทูตและการทหารในช่วงสงครามดังกล่าว แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ปัจจุบันมีหลายกลุ่มได้แก่

1. องค์กรปลดปล่อยรัฐปัตตานี (Patani United Liberation Organization-PULO) เคลื่อนไหวทางการเมืองและทางทหารในประเทศ แดกออกเป็นพุลเอก่ากับพุลเอก่าใหม่ มีความสามารถในการเคลื่อนไหวระดับนานาชาติ (รุ่ง แก้วแดง, 2548; มติชน, 14)

2. มุจาฮิดีน อิสลาม ปัตตานี (The Gerakan Mujahideen Islam Pattani-GMIP) เคลื่อนไหวก่อความไม่สงบตั้งแต่ พ.ศ.2538 โดยแยกตัวออกมาจากมุจาฮิดีนปัตตานี (The Pattani Islamic Mujahideen Movement-GCMP) ก่อความไม่สงบเป็นครั้งคราว เน้นการก่อวินาศกรรมในเมือง และการข่มขู่ร็อกทาร์พียมีกลุ่มมือปืนรับจ้างลอบสังหารเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะตำรวจ (Global Security Organization, 2005; มติชน, 2547, 12)

3. บิอาร์เอ็น โคออดิเนต (Barisan Revolusi Nasional Coordinate-BRN Coordinate) จัดตั้งขึ้นหลังจากที่โจรจันมลายูเปลี่ยนมาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย มุ่งปฏิบัติการทางการเมืองและทางทหารเพื่อสถาปนารัฐอิสลามปัตตานี มีกองกำลังที่เข้มแข็งมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาบางแห่ง มีสมาชิกเยาวชนที่เรียนในประเทศและต่างประเทศ (มติชน, 11 มกราคม 2548, 1) มีกลุ่มย่อยชื่อ ยาริซัน

เรียกค่าคุ้มครองและสร้างสถานการณ์ เคลื่อนไหวอยู่ตามชายแดนไทย-มาเลเซีย (มติชน, 2547, 14)

4. แนวร่วมเพื่อเอกราชปัตตานีหรือเบอร์ซาตู (Bersatu) ตั้งขึ้นปลาย พ.ศ.2532 เพื่อรวบรวมกลุ่มก่อความไม่สงบต่างๆ ให้เป็นหนึ่งเดียว และเพื่อเอกภาพในการรับการสนับสนุนทางการเงินจากต่างประเทศ โดยเคลื่อนไหวในมาเลเซีย มีกลุ่มพันธมิตร 4 กลุ่ม ได้แก่ BRN Congress, BRN Coordinate, PULO ใหม่

และ Gerakan Mujahideen Islam Pattani (GMIP) เบอร์ซาตู เป็นการรวมกันแบบหลวมๆ ยังไม่รวมการบังคับบัญชา (Holt, 2004; ดิเรก บงการ, 2548)

จากที่เหลืออยู่ 3 กลุ่มข้างต้น พูลิใหม่เป็นกลุ่มเล็กที่สุด จีเอ็มไอปฏิบัติการในพื้นที่กว้างขวางกว่า แต่บีอาร์เอ็น เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด

กลุ่มก่อความไม่สงบเหล่านี้ เดิมมีกำลังติดอาวุธไม่มาก โดยตั้งฐานปฏิบัติการอยู่ในป่า แต่ปัจจุบัน

กลุ่มแบ่งแยกดินแดน

องค์กร	ปีที่จัดตั้ง	ลักษณะ
BRN (Barisan Revolusi Nasional) - BRN Congress - BRN Coordinate	2503	ฐานสนับสนุนหลักอยู่ที่โรงเรียนปอเนาะต่างๆ ปัจจุบันมี 3 ฝ่าย ได้แก่ หนึ่ง บีอาร์เอ็นกองเกรส เป็นฝ่ายทหารหลัก สอง กลุ่มบีอาร์เอ็นโคออดิเนต ก่อความทางการเมืองและก่อวินาศกรรมในเมือง สาม บีอาร์เอ็นอูเลมา ประสานงานสมาชิก ระหว่างครูสอนศาสนา บีอาร์เอ็น เป็นกลุ่มจัดตั้งดีที่สุดในที่สุด
BNPP/BIPP (Barisan National Pembebasan Pattani-Pattani National Liberation Front / Barisan Islam Pembebasan Pattani-Pattani Islam Liberation Front)	2506	รับการสนับสนุนจากพวกขุนนางเก่ากับผู้นำทางศาสนา ไม่ต้องการเพียงความเป็นอิสระหรือรวมปัตตานีเข้ากับมาเลเซีย แต่ต้องการเอกราชสมบูรณ์ และจัดตั้งรัฐอิสลามขึ้น ปัจจุบันเกือบไม่ได้ทำอะไรแล้ว หลังจากมีการปะทะอย่างรุนแรงกับฝ่ายรัฐ
PULO (Pattani United Liberation Organisation)	2511	ปฏิบัติการแบบกองโจรจนถึงต้นศตวรรษ เป็นองค์กรระดับโลก ปัจจุบันไม่มีขีดความสามารถทางทหาร แต่ก็ใช้เว็บไซต์ 3 ภาษา (กลางทศวรรษ 2510 มี 20 กลุ่มปฏิบัติการอยู่สองฝั่งของชายแดน)
Bersatu (Barisan Kemerdekaan Pattani-United Front for the Independence of Pattani)	2534	พยายามประสานงานการเมืองอย่างหลวมๆ กับกลุ่มต่างๆ
New PULO	2538	แยกตัวออกมาจากกลุ่มพูลิเดิม แต่กลับไปเป็นพันธมิตรทางยุทธวิธีกับกลุ่มดังกล่าวใน 2 ปี ต่อมา
GMIP (Gerakan Mujahideen Islam Pattani)	2538	ตั้งโดยผู้มีประสบการณ์จากอัฟกานิสถาน พัฒนาจาก GMP เดิม เป็นกลุ่มในตัวเมือง มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชื่อเดียวกับในมาเลเซีย

เปลี่ยนมาเป็นในเมืองและหมู่บ้าน

คนมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีบทบาทในการก่อความไม่สงบประกอบด้วยแกนนำ ซึ่งได้แก่ ผู้นำต่างๆ รวมทั้งผู้ที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ ผู้เป็นที่เคารพนับถือของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะ อูस्ताซ หรือครูสอนศาสนาในโรงเรียนตาดีกา โรงเรียนปอเนาะ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา นอกจากนี้ ได้แก่ แนวร่วม ซึ่งเป็นชาวบ้านระดับรากหญ้า (มดิซน, 2547, 6)

อูस्ताซ บางคนมีบทบาททำให้แนวร่วมก่อเหตุบุกยึดสถานที่ราชการ 1 จุด รวมทั้งที่ มัสยิดกรือเซะด้วย โดยเฉพาะกลุ่ม ABADA ได้ใช้อาวุธปืนก่อเหตุยิงตำรวจ ทหาร ข้าราชการ ประชาชน และภิกษุสามเณร รวมทั้งวางระเบิด เพื่อสร้างความหวาดกลัว ยุยงให้เกิดความเกลียดชังเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้ ก็มีขบวนการเยาวชนกัซาดิบัตตานี ที่ก่อตั้งมาเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมาซึ่งปฏิบัติการในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ.2547 ดังกล่าว โดยมีความเชื่อมโยงกับครูสอนศาสนากลุ่มนั้น ขบวนการนี้ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนโรงเรียนปอเนาะ 23 แห่ง ที่ถูกขึ้นบัญชีไว้ มีหลายคนเข้าร่วมวางระเบิดและก่อเหตุความไม่สงบในพื้นที่ (Holt, 2004; สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 2547, 6-7)

กลุ่มก่อความไม่สงบปัจจุบัน เป็นกลุ่มที่ไร้ผู้นำ ไม่มีตัวตน ปฏิบัติการลับประกอบด้วยเซลล์อิสระไม่เกิน 5 คน อันเป็นการยากแก่การค้นหาเครือข่ายที่เป็นศูนย์อำนาจขององค์กร มียุทธศาสตร์ที่สำคัญๆ ดังนี้ (บุญรอดศรีสมบัติ, 2548, 1-4 ถึง 1-8)

1. ทำลายอำนาจรัฐอย่างต่อเนื่อง เช่น การสร้างความแตกแยกทางศาสนา
2. สร้างสถานการณ์สังหารประชาชนรายวัน แล้วใส่ร้ายว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชน
3. บ่อนทำลายอำนาจของรัฐ ด้วยการสังหารเจ้าหน้าที่ของรัฐติดต่อกัน เฝ้าหลายๆ จุดพร้อมกันและลอบวางระเบิด
4. ลอบวางระเบิดร้านค้า ย่านชุมชน แหล่งบันเทิง

5. สร้างสภาวะที่ไม่ปลอดภัย ในการดำรงชีวิต ตามปกติของประชาชน จนถึงขั้นกลัว รวมทั้งปล่อยข่าวลือเรื่องความไม่ปลอดภัยโดยทั่วไป

ทั้งนี้โดยมียุทธวิธีเหล่านี้ ได้แก่ การทำสงครามกองโจรในเมืองที่ยืดเยื้อยาวนาน บ่อนทำลาย เพื่อไม่ให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับรัฐ จนถึงให้เกิดยึดชังรวมทั้ง ฐุโจมก่อเหตุร้ายรายวันโดยลอบยิง ชุ่มยิง ลอบวางระเบิด เพื่อทำลายขวัญและกำลังใจของข้าราชการ รวมทั้งโปรยตะปูเรือใบ และลอบวางเพลิง

อนึ่ง ในการลอบสังหารนั้นจะมีชุดล่าสังหารในพื้นที่เพื่อสังหารเจ้าหน้าที่ของรัฐ กำหนด ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นสายข่าว สำหรับตำรวจทหารนั้น เมื่อสบโอกาสก็จะลงมือทันที (มดิซน, 2547, 15)

2. กลุ่มธุรกิจผิดกฎหมาย เป็นไปได้ว่า กลุ่มอาชญากร โจร และพวกค้ายาเสพติดจะเข้าร่วมในการก่อความไม่สงบด้วย เนื่องจากมีเส้นทางการค้ายาเสพติดผ่านสามเหลี่ยมทองคำ รวมทั้งมีการค้าของเถื่อน มีการค้าอาวุธในตลาดมืด และครูโรงเรียนสอนศาสนาบางคนก็เข้าร่วมในขบวนการบิอาร์เอ็นด้วย (Croissant, 2005)

การก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการกระทำของกลุ่มธุรกิจผิดกฎหมาย ฝ่ายความมั่นคงของรัฐได้สรุปว่า ผู้ที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์รุนแรงยังรวมถึงกลุ่มอิทธิพลผลประโยชน์ และกลุ่มที่ทำเพราะเรื่องส่วนตัวด้วย เพราะการใช้ความรุนแรงดังกล่าว เกิดจากคนหลายกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายหลายเรื่องไม่ใช่เฉพาะหวังจะแยกดินแดนเท่านั้น ดังที่ประชาชนในพื้นที่เป็นจำนวนมากเห็นว่าสาเหตุของความรุนแรงเกิดจากการฉวยโอกาสแก้แค้นเรื่องส่วนตัว และกลุ่มฉวยโอกาสสร้างสถานการณ์เพื่อแก้แค้นเจ้าหน้าที่ มากกว่าเป็นเรื่องของการแบ่งแยกดินแดนที่ฝ่ายรัฐเชื่อ (กอส., 2549)

กลุ่มธุรกิจผิดกฎหมาย นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการก่อความไม่สงบขึ้นมา ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มธุรกิจเหล่านี้ได้แก่ ผู้ค้ำน้ำมันเถื่อน ผู้ค้ายาเสพติด ผู้ค้าไม้เถื่อน ผู้ค้าอาวุธ ผู้ค้ำมนุษย์ ผู้ค้า

ของเดือน รวมทั้ง ผู้ประกอบการบ่อนการพนัน หวยใต้ดิน และช่องโศกเถื่อน เช่น เขาจะจ้างพวกติดยาบ้าไปยิงตำรวจ รวมทั้ง ผู้ค้าย้ำมันเถื่อน เจ้าของบ่อนการพนันเถื่อน และผู้ค้ายาเสพติด ก็มีส่วนสร้างความวุ่นวาย กดดัน ทางราชการ และทำร้ายผู้บริสุทธิ์ด้วย (มดิชน, 2548, 13; 2548, 13)

ผู้ประกอบการธุรกิจผิดกฎหมาย จะมีทั้งผู้หารายได้ โดยที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้ก่อความไม่สงบ โดยที่หลายราย ทำธุรกิจผิดกฎหมายหลายอย่าง และที่เกี่ยวข้องกับผู้ก่อความไม่สงบ โดยแสวงหาผลประโยชน์จากพวกเขา ในการคุ้มครองผลประโยชน์ทางธุรกิจ กลับแก่งัดคู่แข่ง (ดิเรก บงการ, 2548) เช่น ปรากฏว่าคนร้ายที่ถูกจับกุม เป็นสายลับในพื้นที่ของตำรวจ มีปืนกลและปืนพก จำนวนหนึ่ง พร้อมกับมียาบ้าในครอบครองมากกว่า 1 หมื่นเม็ด (มดิชน, 2 พฤษภาคม 2550, 13)

3. กลุ่มนักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น นักการเมือง ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นบางคน อาจมีส่วนส่งเสริมการก่อความไม่สงบขึ้นมา เช่น อดีตนักการเมืองที่มีความสนิทสนมกับแกนนำฟูโลเก่า และใหม่ ญาตินักการเมืองเป็นเจ้าของบ่อนการพนัน การค้ายาเสพติดและการค้าอาวุธ นักการเมืองให้ความช่วยเหลือผู้ก่อความไม่สงบเพื่อรักษาฐานคะแนนเสียงของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อรักษาฐานอำนาจ อิทธิพล และปกป้องธุรกิจผิดกฎหมายของหัวคะแนน สิ่งนี้ รวมไปถึง นักการเมืองท้องถิ่นด้วย (มดิชน, 2547, 8; 2547, 15; 2547, 2; 2548, 15; 2548, 14; 2548, 13)

นักการเมืองระดับชาติที่ต้องพึ่งฐานเสียงจากผู้นำท้องถิ่น เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและ องค์การบริหารส่วนตำบล กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา รวมทั้งหัวคะแนนด้วย นักการเมืองท้องถิ่น เป็นผู้ช่วย จัดหาและควบคุมมือปืนรับจ้างกับนักเลงตลอดจนให้ความร่วมมือกับผู้ก่อความไม่สงบ และให้ข่าวความเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ดิเรก บงการ, 2548)

ผู้นำท้องถิ่น บางคนอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แก่

กำหนด ผู้ใหญ่บ้านหรืออดีตกำหนดบางคนที่เป็นผู้มีอิทธิพล เป็นผู้ค้ำของเถื่อน เรียกเก็บค่าคุ้มครอง หรือ ค้ายาเสพติด บางคนถึงกับมีซุ้มมือปืนเป็นของตนเอง บุคคลเหล่านี้มีผลประโยชน์ร่วมกันกับผู้ก่อความไม่สงบ นอกเหนือไปจากจะเป็นผู้อยู่เบื้องหลังให้มีปฏิบัติการ ดังกล่าวเสียเอง (มดิชน, 2547, 2) ดังที่ เคยมีการระบุว่า มี 12 เครือข่ายผู้มีอิทธิพลใน 5 จังหวัดภาคใต้ ซึ่งรวมถึง สงขลา กับ สตูล ที่ทำธุรกิจผิดกฎหมายต่าง ๆ โดยมี เครือข่ายโยงใยถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐหลายฝ่าย พวกนี้ มีลูกน้องเป็นนักเลงและมือปืน รวมทั้งอาจให้เงิน สนับสนุนกับผู้ก่อความไม่สงบด้วย การทำให้ข่าวรั่วและ มีการปล่อยข่าวให้ไปจัดการกับผู้ที่มีอิทธิพลฝ่ายตรงข้าม (มดิชน, 2547, 15; 2547, 12; 2547, 12)

บางคนก่อเหตุร้าย เพื่อกำจัดเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ขัดขวาง หรือร่วมกิจกรรมแต่ทรยศหักหลัง รวมทั้ง การกระทำกับบุคคลที่มีผลต่อการแพ้ชนะการเลือกตั้ง ในระดับต่างๆ โดยอาศัยจังหวะในสถานการณ์ที่เกิดเหตุร้ายจากผู้ก่อความไม่สงบ หรือใช้จำนวนกลุ่มเหล่านี้ มาดำเนินการ บางคนให้การสนับสนุนแก่ผู้ก่อความไม่สงบ อีกทางหนึ่งด้วย (นิรนาม, 2548, 11-1)

4. พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ สาเหตุอย่างหนึ่ง ที่มีผลต่อการก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ได้แก่ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ จากการศึกษา ของ กอส. (2549, 17-21) ได้ชี้ให้เห็นว่า การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐในการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกที่ไม่ได้รับความยุติธรรม และเข้าไม่ถึง กระบวนการยุติธรรม เจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่จำนวนหนึ่ง ฉ้อราษฎร์บังหลวง ไร้ประสิทธิภาพ ปราศจากความเข้าใจ ในวัฒนธรรมท้องถิ่น

เจ้าหน้าที่รัฐบางส่วน เลือกที่จะใช้ความรุนแรง เกินขอบเขต จนชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู เห็นว่า กระบวนการยุติธรรมฟังไม่ได้ ทำให้เกิดความรู้สึกไม่เป็นธรรม และเห็นว่ามีการละเมิดสิทธิในรูปแบบต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (คณะกรรมการการบริการและการ

การยุติธรรมมุสลิม, 2539; กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2544, 27-45; กอส., 2549, 5, 11, 15, 17) จึงเกิดความเชื่อในหมู่ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู ในพื้นที่ว่า “ตนเองถูกมองเป็นคนนอก คนชายขอบ หรือประชาชนชั้นสอง ในรัฐที่มุ่งจะทำลายภาษาและจารีตประเพณีของพวกเขา คนหนุ่มสาวรู้สึกถูกกีดกันในการดำรงชีพ ไม่มีส่วนร่วมในการปกครอง” (กอส., 2549, 11)

ในการสำรวจความเห็นของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ (2548, 163-170) ได้สรุปว่า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ปฏิบัติต่อชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู เกี่ยวกับความยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมเป็นปัญหาอันดับหนึ่งที่ควรแก้ไข

พฤติกรรมการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งมีให้เห็นอยู่ทั่วไป แต่เมื่อไปใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา และชาติพันธุ์ที่แตกต่างย่อมมีผลกระทบที่รุนแรงเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหากระบวนการยุติธรรมและระบบการดำเนินคดีอาญา ที่ขาดการตรวจสอบถ่วงดุล ที่เน้นความสะดวกมากกว่าการปฏิบัติตามหลักกฎหมาย ไม่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม ดังที่ กอส. (2549, 17-18) ระบุไว้ดังนี้

“เช่น การตรวจค้นโดยไม่มีหมาย การจับก่อนสืบสวนที่หลัง การควบคุมตัวเกินกว่าที่กฎหมายให้อำนาจ การไม่เคารพสิทธิของผู้ต้องหา เช่น สิทธิในการมีทนายและผู้ของตนไว้วางใจร่วมอยู่ด้วยในระหว่างการสอบสวน การใช้อำนาจนอกระบบกฎหมาย เช่น การลักพาตัวหรือแม้กระทั่งการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐสังหารผู้ต้องสงสัย โดยไม่ใช้กระบวนการยุติธรรม ที่เรียกกันว่า การวิสามัญฆาตกรรม เป็นต้น”

ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่มีสาเหตุอย่างหนึ่งมาจากข้าราชการบางคนใช้อำนาจรัฐ โดยไม่เข้าใจ

ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา และวิถีชีวิตของประชาชนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู จึงใช้อำนาจในลักษณะที่ขัดต่อหลักศาสนาและวัฒนธรรมของเขา ทำให้เกิดความไม่พอใจและการต่อต้านจากประชาชน ยิ่งไปกว่านั้น การที่ส่วนกลางโยกย้ายข้าราชการที่มีปัญหาไปยังพื้นที่ทุรกันดาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยิ่งทำให้ปัญหารุนแรงมากขึ้น ที่สำคัญก็คือผู้ที่ใช้อำนาจไม่เป็นธรรมและละเมิดกฎหมายซึ่งเคยถูกศอบ.บต.เสนอให้โยกย้ายออกจากพื้นที่ในอดีต กลับยังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่เดิมถึงปัจจุบัน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ไว้วางใจระบบราชการโดยรวม และไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง จึงควรย้ายผู้ที่ใช้อำนาจโดยมิชอบออกจากพื้นที่ ไม่มีการย้ายบุคคลที่มีปัญหาไปอยู่ในพื้นที่ และแต่งตั้งผู้ที่สุจริต มีความเข้าใจศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของพวกเขาไปประจำที่นั้น โดยมีการอบรมเป็นต้น (กอส., 2549, 64-68)

ข้าราชการที่ไม่ดีบางคน เป็นกลุ่มที่สร้างเงื่อนไขในพื้นที่ โดยใช้อำนาจแสวงหาผลประโยชน์ ตั้งตนเป็นผู้มีอิทธิพล รู้เห็นเป็นใจกับการเรียกเก็บส่วยจากธุรกิจผิดกฎหมาย สร้างสถานการณ์ อุ้มฆ่าผู้บริสุทธิ์ บางคนไม่เข้าใจวิถีชีวิตของชาวมุสลิม เช่น ปัญหาเรื่องผู้หญิง การดื่มสุรา รวมทั้งการพกปืนในที่สาธารณะ จนกลายเป็นที่เกลียดชังของชาวมุสลิม จนถือเป็นข้ออ้างให้พวกเขาลุกขึ้นมาต่อต้านอำนาจรัฐ (มติชน, 2547, 2)

5. การไม่ยอมรับอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่จากข้าราชการ อัตลักษณ์ หมายถึง เอกลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลหรือกลุ่มชน ทั้งในเรื่องประวัติศาสตร์ความเป็นมา เชื้อชาติ ศาสนา และภาษา จริงๆ แล้วคนเราจะเหมือนกันในเรื่องของความต้องการปัจจัยสี่เท่านั้น นอกเหนือไปจากนั้นก็ต่างจิตต่างใจกัน แต่เราก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ ถ้ายอมรับความแตกต่างกันดังกล่าว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 1 บททั่วไป ได้บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความ

เป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” (มาตรา 4) “ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน” (มาตรา 5)

ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ได้บัญญัติว่า “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” (มาตรา 26) และ “บุคคลย่อมเสมอกันในทางกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ และสถานภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคลฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้” (มาตรา 30)

ดังจะเห็นจากคำประกาศราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุด ด้านการพัฒนา มนุษย์โดย เลขาธิการสหประชาชาติ ความตอนหนึ่งว่า “โดยไม่ทรงแบ่งแยกสถานะ ศาสนา ชาติพันธุ์หรือหมู่เหล่า”

จากการศึกษาของ กอส. (2549, 3, 11-12, 28-35, 51-52) เจื่อนไขทางวัฒนธรรมได้แก่ ลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์และศาสนาของคนในพื้นที่ภาคใต้ ในนามของอัตลักษณ์ ความเป็นมลายูมุสลิม ก็คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายูปัตตานี และประวัติศาสตร์ปัตตานี นับเป็นข้ออ้างในการให้ความชอบธรรมหรือการยอมรับต่อการใช้ความรุนแรงของพวกก่อความไม่สงบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ไม่มีการยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์ดังกล่าว ที่น่าจะอยู่ด้วยกันอย่างสงบได้ ในบางครั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบางคนอาจมองได้ว่าสิ่งนั้น กลับเป็นปัญหาคุกคามรัฐหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติไปเสียก็ได้

คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือตนเองว่าเป็นคนมลายูมุสลิม คือ เชื้อชาติมลายู นับถือศาสนาอิสลาม

ใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวันและในการศึกษาทางศาสนา โดยใช้อักษรอาหรับเขียนเป็นตัวหนังสือยาวี ประกอบกับปัตตานีเคยเป็นศูนย์กลางการศึกษาของศาสนาอิสลามคู่กับอาเจะห์มาก่อน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นอัตลักษณ์สำคัญของพวกเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาของพวกเขาถือในเรื่องความสะอาดและความยุติธรรมมาก

พ.ศ.2328 ปัตตานี ตกเป็นของไทย พ.ศ.2351 มีการปรับปรุงการบริหารราชการแผ่นดินในพื้นที่ 7 หัวเมือง แต่การรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้เกิดความขัดแย้ง ระหว่างส่วนกลางกับผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องผลประโยชน์และศักดิ์ศรีของการเป็นผู้ปกครองแต่เดิม มีการขบถทั่วประเทศ ใน พ.ศ. 2445 รวมทั้ง ขบถเจ้าแขกเจ็ดหัวเมือง ทำให้ตนกูอับลกาแดร์ เจ้าเมืองปัตตานีถูกจับกุมตัว เป็นอันสิ้นสุดยุคสมัยรายาปัตตานี พ.ศ.2452 ด้านเหนืออาณาจักรปัตตานี ยังเป็นของไทย ส่วนด้านใต้ตกอยู่ใต้บังคับของบริติช มลายา

ระหว่าง พ.ศ.2482-2485 จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ใช้นโยบายสร้างชาติด้วยข้อกำหนดรัฐธรรมนูญในการควบคุมทางวัฒนธรรม เพื่อการมีสำนึกของความเป็นคนไทย เช่น

“ไม่ให้แต่งกายตามแบบมลายูมุสลิม ไม่ให้สอนภาษามลายูในโรงเรียน ไม่ให้พูดภาษามลายูในการติดต่อกับราชการให้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นชื่อไทย ให้ใช้ประเพณีในด้านต่างๆ ในปี 2486 รัฐบาลได้กำหนดให้ชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์แทนกฎหมายอิสลาม ด้านครอบครัวและมรดกเช่นที่เคยเป็นมา”

ในทำนองเดียวกัน จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็พยายามควบคุมสถาบันปอเนาะ พยายามเปลี่ยนแปลงสัดส่วนประชากรในพื้นที่ ด้วยการนำคนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว

ผลแห่งการกระทำของบุคคลทั้งสองท่านก็คือ ขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชมลายูปัตตานีเข้มแข็งขึ้น

และได้รับความสนับสนุนจากผู้คนในพื้นที่เป็นอย่างมาก

ความพยายามกลืนวัฒนธรรมต่างๆ ของคนกลุ่มน้อย ให้เป็นคนไทยพุทธก่อให้เกิดการต่อต้านจากขบวนการแบ่งแยกดินแดน เพื่อความเป็นเอกราชของรัฐปัตตานีขึ้นมา พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้หยุดนโยบายกลืนวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังสนับสนุนสิทธิทางวัฒนธรรมและเสรีภาพทางศาสนาของคนมุสลิม รวมทั้งนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อการร้าย พร้อมกับมีการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ภาคใต้ ประกอบกับการมีนโยบายการพัฒนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติในระยะต่อมา และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับรัฐบาลมาเลเซีย จึงมีผลทำให้ในปลายทศวรรษ 2530 การก่อการร้ายลดความรุนแรงลง (Croissant, 2005)

ดังนั้น คนเราจะต้องยอมรับความแตกต่างในอัตลักษณ์ ทั้งเรื่องประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อทุกคนเป็นไทยด้วยกัน อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้จึงชี้ให้เห็นว่าสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของการก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดมาจากการไม่ยอมรับความแตกต่างใน อัตลักษณ์เหล่านั้นของพวกเขา (มติชน, 2549, 2)

Said (1999) ในหนังสือเรื่อง Orientalism กล่าวว่า ในโลกปัจจุบันนี้เต็มไปด้วยอคติและความแคลงใจระหว่างศาสนาและเชื้อชาติ มักจะมีการตอกย้ำความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม และเห็นว่าเป็นที่มาของความขัดแย้งระดับชาติ แทนที่จะทำความเข้าใจต่อความหลากหลายและความมีเสน่ห์ของแต่ละวัฒนธรรม ซึ่งนับวันมีแต่จะมีการผสมผสานของเชื้อชาติและวัฒนธรรมต่างๆ มากขึ้นทุกที สิ่งนี้รวมถึงความเป็นไทยที่ควรคงไว้หรือปรับเปลี่ยน และให้โอกาสชนกลุ่มน้อยได้มีความเป็นไทย โดยมีอัตลักษณ์ของตัวเอง แบบไม่ถูกรบงำหรือต่อต้านโดยวัฒนธรรมทางการ และได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง

ความเป็นไทยไม่ควรผูกขาดไว้กับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ไม่ควรนำความแตกต่างในการนับถือศาสนา มาแบ่งแยกความเป็นไทย การมองว่าศาสนาเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง แสดงถึงความไม่รู้ไม่เข้าใจศาสนาอื่นที่มุ่งให้คนเป็นคนดี ศาสนาของคนส่วนใหญ่จึงอาจเป็นอุปสรรคในการสร้างความเข้าใจต่อความแตกต่างระหว่างศาสนา ความเป็นไทยจึงต้องโอบรวมเอาความแตกต่างนี้ไว้ด้วยกันให้ได้ โดยเฉพาะผู้นับถือศาสนาอิสลามและมีวิถีชีวิตที่แตกต่าง ซึ่งถูกมองว่าเป็นปัญหาของความขัดแย้งหรือความไม่สงบ ในทำนองเดียวกันภาษาไทยที่มีพื้นฐานมาจากภาษาไทยกลาง จนกลายเป็นภาษาราชการและภาษาประจำชาติ ก็มีส่วนกีดกันผลักไส มิให้ความแตกต่างในด้านนี้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในความเป็นไทยด้วย ทั้งๆ ที่พวกเขาถือกำเนิด มีบ้านเกิดเมืองนอนอยู่ในประเทศไทย รักประเทศไทย ความเป็นไทยจึงต้องเปิดกว้างให้แก่ความแตกต่างหลายอย่างไปพร้อมๆ กับการรักษา อัตลักษณ์ การนับถือศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมของตนและชุมชนไว้ได้ ซึ่งที่ผ่านมาก็อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมาก่อน (ศุภชัย อิศรา, 2549) นั่นก็คือ ความงามของดอกไม้หลากสีในแจกันเดียวกัน

สรุป

สรุปได้ว่า การก่อการร้ายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุทั่วไปที่เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความด้อยพัฒนาและความยากจน อิทธิพลของอุดมการณ์ทางศาสนา ความต้องการสถาปนารัฐปัตตานี อาชญากรรมจัดตั้ง การละเมิดสิทธิมนุษยชน และการเลือกปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยทางโครงสร้างทางประวัติศาสตร์และทางพฤติกรรมของบุคคล

แต่สาเหตุที่สำคัญๆ โดยเฉพาะน่าจะเกิดจากการกระทำของกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มแบ่งแยกดินแดน กลุ่มธุรกิจผิดกฎหมาย กลุ่มนักการเมืองและผู้นำท้องถิ่น และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งการไม่ยอมรับอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่จากข้าราชการ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณ พ.อ.บุญเอื้อ บุญฤทธิ์ ที่กรุณา
ช่วยรวบรวมเอกสารและข้อมูลในการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมยุทธศึกษาทหารบก. (2549). การก่อความไม่สงบ.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก.
- กองเรือยุทธการ. (2544). การป้องกันและปราบปราม
การก่อความไม่สงบ. ชลบุรี: หน่วยสงคราม
พิเศษทางเรือ.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2544). ยุทธศาสตร์การปฏิรูป
กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- คณะกรรมการบริหารและการยุติธรรมวุฒิสภา.
(2539). พัฒนาการขององค์กรหรือหน่วยงาน
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม
ทางอาญาหรือทางแพ่ง. กรุงเทพฯ: บริษัทเคพี
พริ้นติ้ง จำกัด.
- คณะกรรมการวิสามัญวุฒิสภา. (2542). รายงานการ
พิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญศึกษา
ปัญหา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ บัตตานี
ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล. กรุงเทพฯ:
กองกรรมธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ. (2549).
เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์.
(ออนไลน์). มีที่: [http:// www.nrc.or.th/th/
index.php?option=com_docman&task=doc_
details&gid=27&Itemid=47](http://www.nrc.or.th/th/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=27&Itemid=47). เข้าถึงเมื่อ:
[5 มิถุนายน 2549].
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ. (2548). กระบวนการ
ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: การปรับกระบวนการตัดสิน
กระบวนการยุติธรรมไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
พัฒนากระบวนการยุติธรรม.

- ชัยศึก เกตุทัต. (2548). รายงานของคณะทำงานพิเศษ
ของรัฐบาล. (ออนไลน์). ศูนย์ข่าวอิศรา
สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย.
มีที่: [http://www.tjanews.org/
cms/index.
php?option=com_content&task=view&id=
723](http://www.tjanews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=723). สืบค้นเมื่อ: [8 มิถุนายน พ.ศ.2549]
- ดิเรก บงการ. (2548). ใครคือศัตรูของเรา? กรุงเทพฯ:
โรงเรียนเสนาธิการทหารบก.
- ธานี ทวีศรี, สมเกียรติ วันทะนะ และ สมพล วีระศักดิ์. (2546).
ก้าวต่อไปสู่ความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้.
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 46
กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- นิรนาม. (2548). ท่านรู้หรือไม่ว่ารบกับใคร?. กรุงเทพฯ:
โรงเรียนเสนาธิการทหารบก.
- บุญรอด ศรีสมบัติ. (2548). ข้าศึกคือใคร?. กรุงเทพฯ:
โรงเรียนเสนาธิการทหารบก.
- ประพาพ นิลวงศ์. (2545). ผลกระทบจากวิกฤตการณ์
การก่อการร้ายสากลกับการกำหนดนโยบาย
ของรัฐ: กรณีศึกษาเฉพาะทัศนคติของข้าราชการ
ระดับสูงในองค์กรของรัฐและเอกชนที่ศึกษา
ในสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. กรุงเทพฯ:
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- มติชนรายวัน. 1 กุมภาพันธ์ 2547.
_____. 6 เมษายน 2547
_____. 1 มิถุนายน 2547
_____. 14 มิถุนายน 2547.
_____. 27 กรกฎาคม 2547.
_____. 1 กันยายน 2547.
_____. 18 พฤศจิกายน 2547.
_____. 26 พฤศจิกายน 2547.
_____. 3 ธันวาคม 2547.
_____. 20 มกราคม 2548.
_____. 25 มกราคม 2548.

_____. 20 กุมภาพันธ์ 2548

_____. 13 มีนาคม 2548.

รุ่ง แก้วแดง. (2548). **สงครามกับสันติสุขใต้**. กรุงเทพฯ: คม ชัด ลึก.

โรงเรียนสงครามพิเศษ. (2547). **การป้องกันและปราบปรามการก่อการความไม่สงบ**. ลพบุรี: แผนกวิชาการป้องกันและปราบปรามการก่อการความไม่สงบ กองการศึกษา.

โรงเรียนเสนาธิการทหารบก. (2544). **การก่อความไม่สงบ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก.

วิชัย ชูเชิด. (2547). **การกำหนดยุทธศาสตร์ระยะยาวในการแก้ปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้**. กรุงเทพฯ: โรงเรียนเสนาธิการทหารบก.

ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี. (2549). **32 เดือนแห่งความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้**. บัตตานี: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศูนย์ข่าวอิศรา สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2549). **แตกต่างด้วยศรัทธา ไม่แตกแยกในความเป็นไทย**. (ออนไลน์). มีที่: http://www.tjanews.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=814&Itemid=47&lang=26k. สืบค้นเมื่อ: [30 พฤศจิกายน พ.ศ.2549].

สงขลานครินทร์, มหาวิทยาลัย คณะรัฐศาสตร์. (2550). **รัฐศาสตร์ภาคใต้ตำรับเอาจริงกับปัญหาชายแดนใต้**. (ออนไลน์). มีที่: <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=60642>. สืบค้นเมื่อ: [11 มีนาคม 2552].

สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ บัตตานี. (2550). **ระบบฐานข้อมูลข่าวชายแดนใต้**. (ออนไลน์). มีที่: <http://oas.psu.ac.th/wbns/about.about.php>. สืบค้นเมื่อ: [2 มกราคม พ.ศ.2550].

Andrew, H. (2004). Thailand's Troubled Border: Islamic Insurgency or Criminal Playground? **AsiaMedia**. (online). Available: <http://www.AsiaMedia Thailand's Troubled Border Islamic Insurgency or Criminal Playground.htm>. Accessed: [May 20, 2005].

Badey, T.J. (1998). Defining International Terrorism: A Pragmatic Approach. **Terrorism and Political Violence**, 10(1), 90-107.

British Act of Parliament. (2005). **The Prevention of Terrorism Act**. (online). The United Kingdom. Available: http://en.wikipedia.org/wiki/Prevention_of_Terrorism_Act_2005. Accessed: [May 20, 2006].

Central Intelligence Agency [CIA]. (1950). **The CIA as a Terrorist Organization**. (Online). Available: http://www.serendipity.li/cia/cia_terr.html. Accessed: [June 20, 2006].

Cheow, E.T.C. (2003). The Changing Face of Terrorism in Southeast Asia. **PacNet**, (Online). 34. Available: <http://www.csis.org/media/csis/pubs/pac0334.pdf>. Accessed: [May 20, 2006].

Connor, T.O. (2006). **The Criminology of Terrorism: Theories and Models**. (Online). Available: <http://faculty.Newctoconnor/429/429lect02.htm>. Accessed: [February 26, 2006].

Crenshaw, M. (1981). The Causes of Terrorism. **Comparative Politics**, (Online). 13(4), 379-399. Available: [http://links.jstor.org/sici?sici=0010-4159\(198107\)13:4%3C379:TCOT%3E2.0.CO;2-8](http://links.jstor.org/sici?sici=0010-4159(198107)13:4%3C379:TCOT%3E2.0.CO;2-8). Accessed: [May 11, 2006].

- Croissant, A. (2005). Unrest in South Thailand: Contours, Causes, and Consequences Since 2001. **Strategic Insights**. (Online). 4(2), Available: [http:// www.ccc.nps.navy.mil /si/2005/Feb/croissantfeb05.Asp](http://www.ccc.nps.navy.mil/si/2005/Feb/croissantfeb05.Asp). Accessed: [May 21, 2006].
- Dugan, L., Lafree, G., Fogg, H. (2005). **A First Look at Domestic and International Global Terrorism Event, 1970-1997**. (Online). Available: [http://www.start.umd.edu/ publications/IEEE_terrorism_overview.pdf](http://www.start.umd.edu/publications/IEEE_terrorism_overview.pdf). Accessed: [May 22, 2006].
- Ehrlich, P. R. & Liu, J. (2002). **Some Roots of Terrorism**. (Online). Available: [http://www.stanford.edu /group/CCB/Pubs/paul_pdfs/2002_Liu_some rootsofterrorism.pdf](http://www.stanford.edu/group/CCB/Pubs/paul_pdfs/2002_Liu_some_rootsofterrorism.pdf). Accessed: [May 22, 2006].
- Frey, B. & Luechinger, S. (2003). **Measuring Terrorism**. (Online). Available: www.iew.unizh.ch/wp/iewwp171.pdf. Accessed: [May 22, 2006].
- Global Security Organization. (2005). **Military: Gerakan Mujahideen Islam Pattani (GMIP)**. (Online). Available: [http://www.globalsecurity.org/ military/ world/para/gmip.htm](http://www.globalsecurity.org/military/world/para/gmip.htm). Accessed: [May 2, 2006].
- Hoffman, B. (1998). **Inside Terrorism**. (Online). Available: [www.nytimes.com/books/first/h/ hoffman- terrorism.html-83k](http://www.nytimes.com/books/first/h/hoffman- terrorism.html-83k). Accessed: [May 2, 2006].
- Holt, A. (2004). **Thailand's Troubled Border: Islamic Insurgency of Criminal Playground? AsiaMedia Los Angeles**. (Online). Available: [http://www.asiamedia.ucla.edu/article.asp? parentid=11383](http://www.asiamedia.ucla.edu/article.asp?parentid=11383). Accessed: [May 12, 2006].
- Hudson, R. A. (1999). **The Sociology and Psychology of Terrorism: Who Becomes a Terrorist and Why?**. (Online). Available: [http://www. loc.gov/rr/frd/pdf-files/Soc_Psych_of_ Terrorism.pdf](http://www.loc.gov/rr/frd/pdf-files/Soc_Psych_of_Terrorism.pdf). Accessed: [May 14, 2006].
- Keet, M. (2005). **Causes of Terrorism**. Retrieved May 2, 2006, from [http://www.metek.org/causes Terrorism.html](http://www.metek.org/causes/Terrorism.html).
- LaFree, G., Dugan, L., Fogg, H.V. & Scott, J. (2006). **Building a Global Terrorism Database**. (Online). University of Maryland. Available: [http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/ 214260.pdf](http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/214260.pdf). Accessed: [February 2, 2007].
- Manyin, M. et al. (2004). **Terrorism in Southeast Asia**. (Online). Available: [http://fpc.state.gov/ documents/organization/35795.pdf](http://fpc.state.gov/documents/organization/35795.pdf). Accessed: [May 2, 2006].
- Perl, R. (2006). **Trends in Terrorism**. (Online). Available: [http://www.fas.org/sgp/crs/terror/ RL33555.pdf](http://www.fas.org/sgp/crs/terror/RL33555.pdf). Accessed: [May 24, 2006].
- Rabasa, A. & Chalk, P. (2001). **Indonesia's Transformation and the Stability of Southeast Asia**. (Online). Available: [http://www.rand.org/pubs/ monograph_reports/ MR1344/MR1344.ch9. pdf](http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1344/MR1344.ch9.pdf). Accessed: [June 5, 2006].
- Russel, C. A. & Miller, B. H. (1977). **Profile of a Terrorist Terrorism**. (Online). Available: [www.bka.de/ kriminalwissenschaften/veroeff/band/band 33/band33_entwicklung_synamik_te.pdf](http://www.bka.de/kriminalwissenschaften/veroeff/band/band33/band33_entwicklung_synamik_te.pdf). Accessed: [May 24, 2006].
- Said, E. (1999). **Orientalism**. (Online). Available: [http:// www.english.emory.edu/Bahri/Orientalism. html](http://www.english.emory.edu/Bahri/Orientalism.html). Accessed: [June 5, 2006].

- Schmid, A.P. & Jongman, A. J. (1988). **Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature.** New Brunswick: Transaction Books.
- Secret Intelligence Service [SIS]. (1990). (Online). Available: <http://www.esrcsocietytoday.ac.uk/ESRCInfoCentre/facts.UK>. Available: [June 5, 2005].
- Simon, J. D. (1994). **The Terrorist Trap: America's Experience with Terrorism.** Bloomington: Indiana University Press.
- Smith, A. L. (2004). Trouble in Thailand's Muslim South: Separatism, not Global Terrorism. **Asia Pacific Center for Security Studies**, 3(10). (Online). Available: <http://www.apcss.org/Publications/APSSS/TroubleinThailand'sMuslimSouth.pdf>. Accessed: [May 14, 2006].
- Spencer, A. (2006). **Questioning the Concept of "New Terrorism."** (Online). Available: <http://www.peacestudiesjournal.org.uk/docs/Feb.SPENCER.version.2.pdf>. Accessed: [May 24, 2006].
- The Oxford Paperback Encyclopedia. (1998). **Terrorism.** (Online). Available: <http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9607.html>. Accessed: [June 5, 2006].
- U.S.Army. (1983). **Countering Terrorism on US Army Installations.** (Online). Available: <http://www.fas.org/irp/doddir/army/usfk525-13.htm>. Accessed: [June 14, 2006].
- U.S.Department of State. (2006). **Countering Terrorism.** (Online). Available:<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/teach/alqaeda/glossary.html>. Accessed: [June 5, 2006].
- Vaughn, B. et al. (2005). **Terrorism in Southeast Asia.** (Online). Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/terror/RL31672.pdf>. Accessed: [June 5, 2006].
- Weinberg, L. et al. (2004). The Challenges of Conceptualizing Terrorism. **Terrorism and Political Violence**, 16(4), 777-794. (Online). Available: http://www._Informaworld.com/smpp/content~content=a714005673~db=all. Accessed: [June 5, 2006].
- Wilkinson, P. (1997). The Media and Terrorism: A Reassessment. **Terrorism and Political Violence**, 9(2), 51-64. Available: <http://www.st-andrews.ac.uk/academic/intrel/research/cstpv/pdffiles/The%20Media%20and%20Terrorism.pdf>. Accessed: [June 15, 2006].